

KRIMINOLOGIYA VA JINOIY ODIL SUDLOV

ILMIY-AMALIY JURNAL

2026-yil 3-son

VOLUME 6 / ISSUE 3 / 2026
ISSUE DOI: [HTTPS://DX.DOI.ORG/10.51788/TSUL.CCJ.63](https://dx.doi.org/10.51788/TSUL.CCJ.63)

ISSN 2181-2179
DOI: [HTTPS://DX.DOI.ORG/10.51788/TSUL.CCJ](https://dx.doi.org/10.51788/TSUL.CCJ)

Crossref
Content
Registration

**MUASSIS:
TOSHKENT DAVLAT YURIDIK
UNIVERSITETI**

“Kriminologiya va jinoiy odil sudlov” ilmiy-amaliy jurnali O‘zbekiston matbuot va axborot agentligi tomonidan 2021-yil 18-martda 1160-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatidan o‘tkazilgan.

Ushbu jurnal O‘zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi bilan hamkorlikda tashkil etilgan.

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi jurnallari ro‘yxatiga kiritilgan.

Mualliflik huquqlari Toshkent davlat yuridik universitetiga tegishli. Barcha huquqlar himoyalangan. Jurnal materiallaridan foydalanish, tarqatish va ko‘paytirish muassis ruxsati bilan amalga oshiriladi.

Sotuvda kelishilgan narxda.

Nashr bo‘yicha mas‘ul:
O. Choriyev

Muharrirlar:
Y. Yarmolik, E. Mustafayev, M. Sharifova,
Sh. Beknazarova, K. Abduvaliyeva,
E. Sharipov, X. Yuldasheva, Y. Mahmudov

Musahhih:
R. Yunusova
Texnik muharrir:
U. Sapayev
Dizayner:
D. Rajapov

Tahririyat manzili:
100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko‘chasi, 35.

Tel.: (0371) 233-66-36, 233-41-09.
Faks: (0371) 233-37-48.
Veb-sayt: www.ccj.tsul.uz
E-mail: criminologyjournal@tsul.uz

Obuna indeksi: 1386.

Nashriyot litsenziyasi
№ 174625, 29.11.2023.

Jurnal 2026-yil 24-sentabrda bosmaxonaga topshirildi.
Qog‘oz bichimi: A4.
Shartli bosma tabog‘i: 18.
Adadi: 100. Buyurtma: № 99.

Bosmaxona litsenziyasi
29.11.2023 № 174626

TDYU bosmaxonasida chop etildi.
Bosmaxona manzili:
100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko‘chasi, 37.

© Toshkent davlat yuridik universiteti

TAHRIR HAY’ATI

BOSH MUHARRIR

Q. Abdurasulova – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish sho‘basi professori, yuridik fanlar doktori

Y. Kolenko – O‘zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi boshlig‘ining birinchi o‘rinbosari

BOSH MUHARRIR O‘RINBOSARI

D. Bazarova – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat-protsessual huquqi sho‘basi professori, yuridik fanlar doktori

MAS‘UL MUHARRIR

Sh. Xaydarov – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish sho‘basi mudiri o‘rinbosari, yuridik fanlar doktori, professor

TAHRIR HAY’ATI A‘ZOLARI

M. Rustambayev – O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti boshlig‘i, yuridik fanlar doktori, professor

A. Otajonov – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish sho‘basi professori, yuridik fanlar doktori

O. Mahkamov – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish sho‘basi dotsent v.b., yuridik fanlar doktori

N. Salayev – O‘zbekiston Respublikasi Odil sudlov akademiyasi prorektori, yuridik fanlar doktori, professor

S. Niyozova – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish sho‘basi professori, yuridik fanlar doktori

V. Davlyatov – O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasi huzuridagi Parlament tadqiqotlari instituti direktorining o‘rinbosari, yuridik fanlar doktori, professor

A. Baratov – Toshkent davlat yuridik universiteti Kriminalistika va sud ekspertizasi sho‘basi mudiri, yuridik fanlar nomzodi

D. Musayev – Bojxona institutining Umumhuquqiy fanlar kafedrasini boshlig‘i, yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori, dotsent

I. Nikonov – O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi boshqarma boshlig‘i, yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori

N. Hojiyev – Toshkent davlat yuridik universiteti O‘quv-uslubiy boshqarma (Registrator ofisi) boshlig‘i

P. Xojabekov – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish sho‘basi katta o‘qituvchisi, yuridik fanlar nomzodi

D. Nurumov – Toshkent davlat yuridik universiteti Sud hokimiyati, advokatura va huquqni muhofaza qiluvchi organlar sho‘basi professori, yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori

**УЧРЕДИТЕЛЬ:
ТАШКЕНТСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
ЮРИДИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ**

Научно-практический журнал «Криминология и уголовное правосудие» зарегистрирован Агентством печати и информации Узбекистана 18 марта 2021 года с удостоверением № 1160.

Журнал создан при сотрудничестве с Правоохранительной академией Республики Узбекистан.

Журнал включён в перечень журналов Высшей аттестационной комиссии при Академии наук Республики Узбекистан.

Авторские права принадлежат Ташкентскому государственному юридическому университету. Все права защищены. Использование, распространение и воспроизведение материалов журнала осуществляется с разрешения учредителя.

Реализуется по договорной цене.

Ответственный за выпуск:

О. Чориев

Редакторы:

Е. Ярмолик, Э. Мустафаев, М. Шарифова,
Ш. Бекназарова, К. Абдувалиева,
Э. Шарипов, Х. Юлдашева, Й. Махмудов

Корректор:

Р. Юнусова

Технический редактор:

У. Сапаев

Дизайнер:

Д. Ражапов

Адрес редакции:

100047. Город Ташкент,
улица Сайилгох, 35.

Тел.: (0371) 233-66-36, 233-41-09.

Факс: (0371) 233-37-48.

Веб-сайт: www.ccj.tsul.uz

E-mail: criminologyjournal@tsul.uz

Подписной индекс: 1386.

Издательская лицензия от

29.11.2023, № 174625.

Журнал передан в типографию
24.09.2026.

Формат бумаги: А4.

Усл. п. л. 18. Тираж: 100 экз.

Номер заказа: 99.

Лицензия типографии от

№ 174626, 29.11.2023.

Отпечатано в типографии

Ташкентского государственного
юридического университета.

100047, г. Ташкент, ул. Сайилгох, дом 37.

© Ташкентский государственный
юридический университет

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

К. Абдурашулова – профессор сектора уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Е. Коленко – первый заместитель начальника Правоохранительной академии Республики Узбекистан

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА

Д. Базарова – профессор сектора уголовно-процессуального права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

ОТВЕТСТВЕННЫЙ РЕДАКТОР

Ш. Хайдаров – заместитель заведующего сектором уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

ЧЛЕНЫ РЕДКОЛЛЕГИИ

М. Рустамбаев – начальник Университета общественной безопасности Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

А. Отажонов – профессор сектора уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

О. Махкамов – и. о. доцента сектора уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Н. Салаев – проректор Академии правосудия Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

С. Ниёзова – профессор сектора уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

В. Давлатов – заместитель директора Института парламентских исследований при Законодательной палате Олий Мажлиса Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

А. Баратов – заведующий сектором криминалистики и судебной экспертизы Ташкентского государственного юридического университета, кандидат юридических наук

Д. Мусаев – начальник кафедры общеправовых дисциплин Таможенного института, доктор философии по юридическим наукам, доцент

И. Никонов – начальник управления Администрации Президента Республики Узбекистан, доктор философии по юридическим наукам

Н. Хожиев – начальник учебно-методического управления Ташкентского государственного юридического университета

П. Хожобеков – старший преподаватель сектора уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета, кандидат юридических наук

Д. Нурумов – профессор сектора судебной власти, адвокатуры и правоохранительных органов Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

**FOUNDER:
TASHKENT STATE UNIVERSITY OF LAW**

The scientific-practical journal "Criminology and Criminal Justice" was registered by the Press and Information Agency of Uzbekistan on March 18, 2021, with certificate No. 1160.

This journal was founded in cooperation with the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan.

The journal is included in the list of journals of the Supreme Attestation Commission under the Academy of Sciences of the Republic of Uzbekistan.

Copyright belongs to Tashkent State University of Law. All rights reserved. Use, distribution and reproduction of materials of the journal are carried out with the permission of the founder.

Agreed-upon price.

Publication Officer:
O. Choriev

Editors:
E. Yarmolik, E. Mustafaev, M. Sharifova,
Sh. Beknazarova, K. Abduvaliyeva,
E. Sharipov, Kh. Yuldasheva, Y. Makhmudov

Proofreader:
R. Yunusova

Technical editor:
U. Sapaev

Designer:
D. Rajapov

Editorial office address:
100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 35.

Phone: (0371) 233-66-36,
233-41-09.

Fax: (0371) 233-37-48.

Website: www.ccj.tsul.uz

E-mail: criminologyjournal@tsul.uz

Subscription index: 1386.

Publishing license
№ 174625, 29.11.2023.

The journal is submitted to the Printing house on 24.09.2026.

Paper size: A4. Cond.p.f: 18.

Units: 100. Order: № 99.

Printing house license
№ 174626, 29.11.2023.

Published in the Printing house of Tashkent State University of Law.
100047. Tashkent city, Sayilgoh street, 37.

© Tashkent State University of Law

EDITORIAL BOARD

EDITOR-IN-CHIEF

Q. Abdurasulova – Professor of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

Y. Kolenko – First Deputy Head of the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF

D. Bazarova – Professor of the Department of Criminal Procedural Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

EXECUTIVE EDITOR

Sh. Khaydarov – Deputy Head of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD

M. Rustambayev – Head of the University of Public Security of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Professor

A. Otajonov – Professor of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

O. Mahkamov – Acting Associate Professor of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

N. Salaev – Deputy Rector of the Academy of Justice of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Professor

S. Niyozova – Professor of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

V. Davlyatov – Deputy Director of the Institute of Parliamentary Research under the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Professor

A. Baratov – Head of the Department of Criminalistics and Forensic Examination of Tashkent State University of Law, Candidate of Legal Sciences

D. Musaev – Head of the Department of General Legal Sciences of the Customs Institute, Doctor of Philosophy (PhD) in Law, Associate Professor

I. Nikonov – Head of a Department of the Administration of the President of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

N. Hojiyev – Head of the Educational and Methodological Department (Registrar's Office)

P. Khojabekov – Senior Lecturer of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption of Tashkent State University of Law, Candidate of Legal Sciences

D. Nurumov – Professor of the Department of Judiciary, Advocacy and Law Enforcement Agencies of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

MUNDARIJA

12.00.08 – JINOYAT HUQUQI. JINOYAT-IJROIYA HUQUQI

Otajonov Abrorjon Anvarovich

JINOYATGA PROVOKATSIYA QILISH INSTITUTINI HUQUQIY TARTIBGA SOLISHNI
TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI11

Primov Baxtiyor Olim o'g'li

KRIPTO-AKTIVLAR BILAN BOG'LIQ JINOYATLARNING JINOIY-HUQUQIY TARTIBGA
SOLINISHI: XORIJIY TAJRIBA VA MILLIY QONUNCHILIK ISTIQBOLLARI26

12.00.09 – JINOYAT PROTSESSI. KRIMINALISTIKA, TEZKOR-QIDIRUV HUQUQ VA SUD EKSPERTIZASI

Xikmatov Aziz Bobonarovich

SO'ROQ QILISHNI TASNIFLASHNING NAZARIY VA PROTSESSUAL-HUQUQIY
MASALALARI33

Qaybar Malik Sungatuli

TRANSCHEGARAVIY YO'NALISHLAR SHAROITIDA TRANSPORT JINOYATLARINI
TERGOV QILISHDA HUQUQNI MUHOFAZA QILUVCHI ORGANLARNING O'ZARO
HAMKORLIGI MUAMMOLARI48

Nosirov Amirxon Bahodir o'g'li

AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANIB SODIR ETILGAN FIRIBGARLIK
JINOYATINI TERGOV QILISHDA TERGOV VA TEZKOR-QIDIRUV FAOLIYATINING
O'ZARO HAMKORLIGINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI58

Hasanov Abdulmannon Mamatmurodovich

JINOYAT PROTSESSIDA SUD MUHOKAMASI BOSQICHIDA JABRLANUVCHI VA
FUQAROVIIY DA'VOGARGA MALAKALI YURIDIK YORDAM KO'RSATISH
KAFOLATLARI69

12.00.10 – XALQARO HUQUQ

Umarov Rustam Zulfukarovich

"MARKAZIY OSIYO – KOREYA RESPUBLIKASI" FORMATINING XALQARO-HUQUQIY
INSTITUTIONALLASHUVI79

12.00.12 – KORRUPSIYA MUAMMOLARI

Xomidov Shuxrat Gafurjonovich

KORRUPSIYA VA JINOIY DAROMADLARNI LEGALLASHTIRISH: BOG'LIQLIK VA
FARQLASH MEZONLARI95

Ahmadov Alimardon Ahmadovich

CHEGARALARARO AKTIVLARNI QAYTTARISHDA GLOBE TARMOG'INING O'RNI:
INSTITUTSIONAL TUZILISH, HUQUQIY CHEKLOVLAR VA MINTAQAVIY HAMKORLIK 105

**12.00.14 – HUQUQBUZARLIKLAR PROFILAKTIKASI. JAMDAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH.
PROBATSIIYA FAOLIYATI**

Abdullayev Akbarjon Azamovich

TOSHKENT SHAHRINING KRIMINOGEN VAZIYATINI MONITORING QILISH BO'YICHA
GEOINFORMATSION XARITASINING DASTURIY TA'MINOTINI YARATISH VA
FAZOVIY-TOPOGRAFIK TAHLIL USULLARI 117

12.00.15 – KRIMINOLOGIYA

Tairova Gulmira Murodjonovna

JINOYATCHILIKKA QARSHI KURASHISH TIZIMI VA UNING AYRIM MODELLARI 123

Allambergenov Islambek Sadatdinovich, Ibragimova Gozzal Maratovna

KIBERTAHIDLAR TRANSFORMATSIYASI SHAROITIDA O'ZBEKISTON
RESPUBLIKASIDA KIBERFIRIBGARLIKKA QARSHI KURASHISH TIZIMINI
TAKOMILLASHTIRISH 132

Xursanov Shamsiddin Allamurod o'g'li

KORRUPSIYANING OLDINI OLIISHDA SUN'IY INTELLEKTNI QO'LLASHNING
O'ZIGA XOS JIHATLARI 147

СОДЕРЖАНИЕ

12.00.08 – УГОЛОВНОЕ ПРАВО. УГОЛОВНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНОЕ ПРАВО

Отажонов Абдоржон Анварович

ПЕРСПЕКТИВЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ
ИНСТИТУТА ПРОВОКАЦИИ ПРЕСТУПЛЕНИЯ11

Примов Бахтиёр Олим угли

УГОЛОВНО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ПРЕСТУПЛЕНИЙ, СВЯЗАННЫХ
С КРИПТОАКТИВАМИ: ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ И ПЕРСПЕКТИВЫ
НАЦИОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА26

12.00.09 – УГОЛОВНЫЙ ПРОЦЕСС. КРИМИНАЛИСТИКА, ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКОЕ ПРАВО И СУДЕБНАЯ ЭКСПЕРТИЗА

Хикматов Азиз Бобонарович

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И ПРОЦЕССУАЛЬНО-ПРАВОВЫЕ ВОПРОСЫ КЛАССИФИКАЦИИ
ДОПРОСА33

Кайбар Малик Сунгатулы

ПРОБЛЕМЫ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ПРАВООХРАНИТЕЛЬНЫХ ОРГАНОВ
ПРИ РАССЛЕДОВАНИИ ТРАНСПОРТНЫХ ПРЕСТУПЛЕНИЙ В УСЛОВИЯХ
ТРАНСГРАНИЧНЫХ МАРШРУТОВ48

Носиров Амирхон Баходир угли

ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ СЛЕДСТВЕННЫХ
ОРГАНОВ И ОРГАНОВ, ОСУЩЕСТВЛЯЮЩИХ ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКНУЮ
ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ, ПРИ РАССЛЕДОВАНИИ МОШЕННИЧЕСТВА
С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ58

Хасанов Абдулманнон Маматмуродович

ГАРАНТИИ ОКАЗАНИЯ КВАЛИФИЦИРОВАННОЙ ЮРИДИЧЕСКОЙ
ПОМОЩИ ПОТЕРПЕВШЕМУ И ГРАЖДАНСКОМУ ИСТЦУ НА СТАДИИ СУДЕБНОГО
РАЗБИРАТЕЛЬСТВА В УГОЛОВНОМ ПРОЦЕССЕ69

12.00.10 – МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО

Умаров Рустам Зульфукарович

МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВАЯ ИНСТИТУЦИОНАЛИЗАЦИЯ ФОРМАТА
«ЦЕНТРАЛЬНАЯ АЗИЯ – РЕСПУБЛИКА КОРЕЯ»79

12.00.12 – ПРОБЛЕМЫ КОРРУПЦИИ

Хомидов Шухрат Гафуржонович

КОРРУПЦИЯ И ЛЕГАЛИЗАЦИЯ ПРЕСТУПНЫХ ДОХОДОВ: ВЗАИМОСВЯЗЬ И
КРИТЕРИИ РАЗГРАНИЧЕНИЯ95

Ахмадов Алимардон Ахмадович

СЕТЬ GLOBE В ТРАНСГРАНИЧНОМ ВОЗВРАТЕ АКТИВОВ: ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЕ
УСТРОЙСТВО, ПРАВОВЫЕ ОГРАНИЧЕНИЯ И РЕГИОНАЛЬНОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО 105

12.00.14 – ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ ПРЕСТУПНОСТИ. ОБЕСПЕЧЕНИЕ ОБЩЕСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ. ПРОБАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

Абдуллаев Акбаржон Азамович

РАЗРАБОТКА ПРОГРАММНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ГЕОИНФОРМАЦИОННОЙ
КАРТЫ МОНИТОРИНГА КРИМИНОГЕННОЙ ОБСТАНОВКИ В ГОРОДЕ ТАШКЕНТЕ И
МЕТОДЫ ПРОСТРАНСТВЕННО-ТОПОГРАФИЧЕСКОГО АНАЛИЗА 117

12.00.15 – КРИМИНОЛОГИЯ

Таирова Гулмира Муроджоновна

СИСТЕМА ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ ПРЕСТУПНОСТИ И НЕКОТОРЫЕ ЕЁ МОДЕЛИ 123

Алламбергенов Исламбек Садатдинович, Ибрагимова Гоззал Маратовна

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ КИБЕРМОШЕННИЧЕСТВУ
В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН В УСЛОВИЯХ ТРАНСФОРМАЦИИ КИБЕРУГРОЗ 132

Хурсанов Шамсиддин Алламурад угли

ОСОБЕННОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА
В ПРЕДУПРЕЖДЕНИИ КОРРУПЦИИ 147

CONTENTS

12.00.08 – CRIMINAL LAW. CRIMINAL-EXECUTIVE LAW

Otajonov Abrorjon Anvarovich

PROSPECTS AND IMPROVEMENT OF THE REGULATION OF THE INSTITUTION
OF CRIME PROVOCATION11

Primov Bakhtiyor Olim ugli

CRIMINAL LAW REGULATION OF CRIMES RELATED TO CRYPTO-ASSETS:
FOREIGN EXPERIENCE AND PROSPECTS OF NATIONAL LEGISLATION26

12.00.09 – CRIMINAL PROCEEDINGS. FORENSICS, INVESTIGATIVE LAW AND FORENSIC EXPERTISE

Hikmatov Aziz Bobonarovich

THEORETICAL AND PROCEDURAL-LEGAL ISSUES OF CLASSIFYING INTERROGATION33

Kaybar Malik Sungatuli

PROBLEMS OF INTERACTION BETWEEN LAW ENFORCEMENT AGENCIES
IN INVESTIGATING TRANSPORT CRIMES UNDER TRANSBOUNDARY ROUTE
CONDITIONS48

Nosirov Amirkhon Bahodir ugli

ISSUES OF IMPROVING THE INTERACTION BETWEEN INVESTIGATIVE
AUTHORITIES AND OPERATIONAL-SEARCH ACTIVITIES IN THE INVESTIGATION
OF FRAUD CRIMES COMMITTED USING INFORMATION TECHNOLOGIES58

Khasanov Abdulmannon Mamatmurodovich

GUARANTEES FOR PROVIDING QUALIFIED LEGAL ASSISTANCE TO THE
VICTIM AND CIVIL PLAINTIFF AT THE STAGE OF TRIAL IN CRIMINAL
PROCEEDINGS69

12.00.10 – INTERNATIONAL LAW

Umarov Rustam Zulfukarovich

INTERNATIONAL LEGAL INSTITUTIONALIZATION OF THE “CENTRAL ASIA –
REPUBLIC OF KOREA” FORMAT79

12.00.12 – CORRUPTION PROBLEMS

Khomidov Shukhrat Gafurjonovich

CORRUPTION AND MONEY LAUNDERING: CORRELATION AND DIFFERENTIATION
CRITERIA95

Ahmadov Alimardon Akhmadovich

THE GLOBE NETWORK IN CROSS-BORDER ASSET RECOVERY: INSTITUTIONAL DESIGN, LEGAL LIMITS AND REGIONAL COOPERATION	105
--	-----

12.00.14 – CRIME PREVENTION. ENSURING PUBLIC SAFETY. PROBATION ACTIVITY

Abdullaev Akbarjon Azamovich

DEVELOPMENT OF GEOINFORMATION MAP SOFTWARE FOR MONITORING THE CRIMINOGENIC SITUATION OF TASHKENT CITY AND METHODS OF SPATIAL-TOPOGRAPHIC ANALYSIS	117
---	-----

12.00.15 – CRIMINOLOGY

Tairova Gulmira Murodjonovna

CRIME CONTROL SYSTEM AND ITS CERTAIN MODELS	123
---	-----

Allambergenov Islambek Sadatdinovich, Maratovna Gozzal Ibragimova

IMPROVING THE ANTI-CYBER FRAUD SYSTEM IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN UNDER CONDITIONS OF TRANSFORMATION	132
---	-----

Khursanov Shamsiddin Allamurod ugli

SPECIFIC FEATURES OF USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN PREVENTING CORRUPTION	147
--	-----

Kelib tushgan / Получено / Received: 13.08.2026
Qabul qilingan / Принято / Accepted: 02.09.2026
Nashr etilgan / Опубликовано / Published: 24.09.2026

DOI: <https://dx.doi.org/10.51788/tsul.ccj.63005>

UDC: 343.98:343.72:004.7(045)(575.1)

AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANIB SODIR ETILGAN FIRIBGARLIK JINOYATINI TERGOV QILISHDA TERGOV VA TEZKOR-QIDIRUV FAOLIYATINING O'ZARO HAMKORLIGINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI

Nosirov Amirxon Bahodir o'g'li,

Toshkent davlat yuridik universiteti
mustaqil izlanuvchisi

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-3764-5296>

e-mail: a.nosirov.1111tsul@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada axborot texnologiyalaridan foydalanib sodir etilgan firibgarlik jinoyatlarini tergov qilishda tergov organlari va tezkor-qidiruv faoliyatini amalga oshiruvchi organlar o'rtasidagi o'zaro idoraviy hamkorlikning huquqiy asoslari, shakllari hamda amaliy muammolari ilmiy-huquqiy nuqtayi nazardan tahlil etilgan. Jumladan, jinoyat ishini qo'zg'atishgacha bo'lgan dastlabki hamda keyingi tergov bosqichlarida hamkorlikning o'ziga xos xususiyatlari, raqamli dalillarni qidirish va rasmiylashtirishda tezkor-qidiruv tadbirlarining roli ko'rib chiqilgan. Maqolada O'zbekiston qonunchiligi Budapesht konvensiyasi hamda xorijiy davlatlar tajribasi bilan qiyosiy-huquqiy va tizimli tahlil metodlari orqali qiyoslangan. Xulosada muallif mazkur sohada qonunchilik va amaliyotni takomillashtirish bo'yicha tavsiyalarini ilgari surgan.

Kalit so'zlar: axborot texnologiyalari, tezkor-qidiruv, tergov organlari, idoralararo hamkorlik, firibgarlik, raqamli dalillar, kiberjinoyat, Budapesht konvensiyasi

ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ СЛЕДСТВЕННЫХ ОРГАНОВ И
ОРГАНОВ, ОСУЩЕСТВЛЯЮЩИХ ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКНУЮ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ, ПРИ
РАССЛЕДОВАНИИ МОШЕННИЧЕСТВА С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИНФОРМАЦИОННЫХ
ТЕХНОЛОГИЙ

Носиров Амирхон Баходир угли,
самостоятельный соискатель

Ташкентского государственного юридического университета

Аннотация. В статье с научно-правовой точки зрения проанализированы правовые основы, формы и практические проблемы межведомственного взаимодействия следственных органов и органов, осуществляющих оперативно-розыскную деятельность, при расследовании мошенничества, совершённого с использованием информационных технологий. В частности, рассмотрены особенности взаимодействия до возбуждения уголовного дела, на первоначальном и последующем этапах расследования, а также роль оперативно-розыскных мероприятий в обнаружении и процессуальном оформлении цифровых доказательств. Законодательство Узбекистана сопоставлено с положениями Будапештской конвенции и опытом зарубежных государств посредством применения сравнительно-правового и системного методов анализа. В заключении автором предложены рекомендации по совершенствованию законодательства и правоприменительной практики в данной сфере.

Ключевые слова: информационные технологии, оперативно-розыскная деятельность, следственные органы, межведомственное взаимодействие, мошенничество, цифровые доказательства, киберпреступность, Будапештская конвенция

ISSUES OF IMPROVING THE INTERACTION BETWEEN INVESTIGATIVE AUTHORITIES AND OPERATIONAL-SEARCH ACTIVITIES IN THE INVESTIGATION OF FRAUD CRIMES COMMITTED USING INFORMATION TECHNOLOGIES

Nosirov Amirkhon Bahodir ugli,

Independent Researcher at Tashkent State University of Law

Abstract. This article analyzes the legal foundations, forms, and practical problems of interdepartmental cooperation between investigative bodies and bodies carrying out operational-search activities in investigating fraud crimes committed using information technologies from a scientific and legal perspective. In particular, the peculiarities of cooperation at the stages of pre-trial, preliminary and subsequent investigation, the role of operational-search measures in the search and formalization of digital evidence are considered. The article compares the legislation of Uzbekistan with the Budapest Convention and the experience of foreign countries through comparative-legal and systematic analysis methods. In the conclusion, the author put forward recommendations for improving legislation and practice in this area.

Keywords: information technology, operational-search, investigative bodies, interagency cooperation, fraud, digital evidence, cybercrime, Budapest Convention

Kirish

Axborot texnologiyalaridan foydalanib sodir etiladigan firibgarlik jinoyatlarining yildan yilga ko'payib borishi huquqni muhofaza qiluvchi organlar oldiga ushbu toifadagi jinoyatlarni samarali fosh etish va tergov qilish bo'yicha yangi vazifalarni qo'ymoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 30-apreldagi PQ-153-sonli qarorida kiberjinoyatlarga qarshi kurashish ustuvor vazifa sifatida belgilangan bo'lib, bu boradagi tergov va tezkor-

qidiruv imkoniyatlarini muvofiqlashtirishni takomillashtirish zarurati alohida ta'kidlangan (President of the Republic of Uzbekistan, 2025).

Ushbu turdagi jinoyat ishlarining o'ziga xos xususiyati shundaki, ularda ashyoviy dalillar deyarli mavjud bo'lmaydi, jinoyatchi identifikatorlari (IP-manzil, qurilma identifikatori, kriptohamyon) va moliyaviy izlar esa ko'pincha faqat tezkor-qidiruv tadbirlari yordamida provayderlardan, bank-moliya tashkilotlaridan va aloqa operatorlaridan ma'lumot olish yo'li bilan aniqlanishi mumkin. Shu sababli tergovchi tezkor-qidiruv faoliyatini amalga oshiruvchi organlar bilan uzluksiz va o'zaro muvofiqlashtirilgan tarzda ishlamasdan turib, muvaffaqiyatli tergov olib borish amalda imkonsizdir. Ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi axborot texnologiyalaridan foydalanib sodir etilgan firibgarlik jinoyatlarini tergov qilishda tergov va tezkor-qidiruv faoliyatining o'zaro hamkorligini tashkil etishning huquqiy asoslari, amaliy shakllarini tahlil qilish, xorijiy tajribani o'rganish hamda mazkur sohani takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Bu maqsadga erishish uchun hamkorlikning huquqiy asoslarini aniqlash, uning bosqichma-bosqich shakllarini ochib berish va amaliy muammolarni tavsiflash vazifalari qo'yiladi.

Asosiy qism

Yuridik adabiyotlarda tergov va tezkor-qidiruv idoralari o'rtasidagi institutsional hamkorlikning nazariy jihatlarini, ayniqsa, jinoyat-protsessual qonunchilikdagi islohotlar va o'zgarishlar fonida shakllanayotgan o'ziga xos tendensiyalar analitik nuqtayi nazardan ochib berilgan (Kuziyev, 2021). Shu bilan birga, kiberfiribgarlikning raqamli tabiatiga xos bo'lgan tergov va tezkor-qidiruv hamkorligining o'ziga xos taktik usullari, ya'ni elektron izlarni tezkor aniqlash, kriptovalyuta tranzaksiyalarini tahlil qilish hamda xorijiy aloqa operatorlari bilan operativ ma'lumot almashish amaliyoti mahalliy kriminalistika uslubiyotida chuqur o'rganilmagan. Mazkur taktik va uslubiy bo'shliqni to'ldirish zarurati ushbu tadqiqotning amaliy dolzarbligini yaqqol namoyon etadi.

Adabiyotlar tahliliga chuqurroq yondashilsa, mazkur muammoni hal etishda mualliflar turlicha uslubiy yondashuvlarni qo'llagani ko'rinadi. Xususan, A. Baylo (2008) iste'mol krediti sohasidagi firibgarlikni fosh etishda tergovchi va tezkor-qidiruv organi o'rtasidagi hamkorlikni tarixiy-huquqiy tahlil metodi orqali o'rgangan bo'lsa, A. Kuznetsov (2018) hamkorlikni dastlabki tergov bosqichida tashkiliy-huquqiy tahlil metodi asosida tadqiq qilib, uni tergovchi hamda tezkor xodim maqomidagi protsessual notenglik nuqtayi nazaridan izohlagan. Y. Gavrilin va G. Gasparyan (2021) amaliy-tavsifiy metod asosida bank-axborot texnologiyalari sohasidagi talon-torajlikni tergov qilish metodikasini ishlab chiqqan, biroq ularning tadqiqoti asosan Rossiya amaliyoti bilan chegaralangan. S. Vang va boshqalar qiyosiy-huquqiy va keys-stadi metodlaridan foydalanib, transmilliy kiberjinoyatlarni tergov qilishda davlatlararo hamkorlik muammolarini tahlil qilgan (Wang et al., 2020). Shu bilan birga, ko'rib chiqilgan mualliflarning katta qismi hamkorlikni umumiy tashkiliy-huquqiy nuqtayi nazardan yoritgan bo'lib, aynan axborot texnologiyalaridan foydalanib sodir etiladigan firibgarlik ishlarida tergov-tezkor qidiruv hamkorligining bosqichma-bosqich (jinoyat ishi qo'zg'atilishigacha, dastlabki va keyingi tergov) taktik xususiyatlarini kompleks tarzda o'rgangan tadqiqotlar amalda uchramaydi, bu esa ushbu maqolaning ilmiy yangiligini belgilaydi.

Tadqiqot obyektni tavsiflovchi asosiy ko'rsatkichlar dinamikasi tahlili muammoning dolzarbligini statistik jihatdan ham tasdiqlaydi. O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi Kiberjinoyatlar markazi ma'lumotlariga ko'ra, 2024-yilda mamlakatda axborot texnologiyalaridan foydalanib sodir etilgan kiberjinoyatlar soni 58,8 mingga yetib,

2023-yilga nisbatan 9,1 baravarga oshgan; so'nggi besh yil ichida bunday jinoyatlar soni 68 baravarga, fuqarolarning shu boradagi murojaatlari esa 34 baravarga ko'paygan (Ministry of Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan, 2025). Umumiy jinoyatchilik tarkibida kiberjinoyatlar ulushi 2023-yilda 6,2 foizni tashkil etgan bo'lsa, 2024-yilda bu ko'rsatkich 44,4 foizga yetgan. Firibgarlik jinoyatlari bo'yicha sud-tergov statistikasi ham o'xshash tendensiyani namoyon etadi: Davlat statistika agentligi ma'lumotlariga ko'ra, 2022-yilda 20 591 ta, 2023-yilda 18 492 ta, 2024-yilda esa 29 252 ta firibgarlik jinoyati qayd etilgan bo'lib, bu 2023-yilga nisbatan 58,2 foizga o'sishni bildiradi (National Statistics Committee of the Republic of Uzbekistan, 2026). O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi Kiberxavfsizlik markazi boshlig'i B. Mamajonovning "Sport" nashriga bergan ma'lumotlariga ko'ra, 2023-yilda faqat firibgarlik bo'yicha 26 mingga yaqin ariza kelib tushgan bo'lsa, 2024-yilda ularning soni 35 mingdan oshgan (Spot, 2024). Quyidagi jadvalda keltirilgan dinamika tergov va tezkor-qidiruv faoliyati o'rtasidagi hamkorlik mexanizmlarini institutsional jihatdan tezlashtirish zaruratini statistik jihatdan asoslaydi.

Jadval

Axborot texnologiyalaridan foydalanib sodir etiladigan firibgarlik va kiberjinoyatlar dinamikasi (2022–2024-yillar)

Yil	Firibgarlik jinoyatlari (dona)	Kiberjinoyatlar (dona)	Kiberjinoyatlar ulushi (%)
2022	20 591	7 570	—
2023	18 492	6 455	6,2
2024	29 252	58 800	44,4

Manba: O'zbekiston Respublikasi IIV Kiberjinoyatlar markazi va Davlat statistika agentligi ma'lumotlari asosida tuzilgan

O'zbekiston Respublikasining "Tezkor-qidiruv faoliyati to'g'risida"gi Qonuniga muvofiq, tezkor-qidiruv faoliyati maxsus vakolat berilgan davlat organlarining tezkor bo'linmalari tomonidan tezkor-qidiruv tadbirlari o'tkazish orqali amalga oshiriladigan faoliyat turidir (Republic of Uzbekistan, 2012). Mazkur Qonunning 11-moddasiga muvofiq, surishtiruv va dastlabki tergov organlari ish yurituvdagi jinoyat ishlari doirasida tezkor-qidiruv tadbirlarini amalga oshirish jarayoni tegishli vakolatli organlar tomonidan surishtiruvchi hamda tergovchining yozma topshiriqlari, shuningdek, prokurorning rasmiy ko'rsatma va farmoyishlariga asosan ijro etilishi belgilab berilgan. Bu norma tergov va tezkor-qidiruv faoliyati o'rtasidagi o'zaro hamkorlikning markaziy huquqiy asosini tashkil etadi: tergovchi protsessual mustaqillikni saqlab qolgan holda tezkor-qidiruv organining kuch va vositalarini o'z topshirig'i orqali ishga safarbar etish huquqiga ega bo'ladi.

Jinoyat-protsessual kodeksining 290-moddasiga muvofiq, tergovga qadar tekshiruvni yoki tezkor-qidiruv tadbirlarini amalga oshiruvchi organning mansabdor shaxsi zimmasiga tergovchi yuritayotgan ish bo'yicha ayrim protsessual harakatlarni va tezkor-qidiruv tadbirlarini o'tkazish to'g'risidagi topshiriqlarni bajarish, shuningdek, tergovchiga protsessual harakatlarni amalga oshirishda ko'maklashish majburiyati yuklatiladi (Republic of Uzbekistan, 1994). Shunday qilib, hamkorlik ikki tomonlama protsessual majburiyat tergovchining topshiriq berish huquqi va tezkor bo'linma xodimining uni bajarish majburiyati asosida quriladi.

Rus kriminalistika maktabi va tergov amaliyotida hamkorlik tushunchasi tergovchi hamda tezkor apparat xodimining jinoyatni fosh etish va haqiqatni aniqlash yo'lidagi taktik hamda amaliy harakatlarining muvofiqlashuvini ifodalaydi. Bunda mazkur jarayon ularning protsessual yetakchiligi va maqomidagi farqlar (notenglik) inobatga olingan holda qurilishi bilan xarakterlanadi (Kuznetsov, 2018). Ushbu yondashuv mazkur toifadagi jinoyat ishlariga nisbatan ham to'laqonli tatbiq etiladi: garchi tergovchi jinoyat ishini protsessual nuqtayi nazardan muvofiqlashtirib borsa-da, raqamli izlarni tezkor aniqlash, jumladan, IP-manzillar, kriptovalyuta hamyonlari egalari hamda aloqa identifikatorlarini yashirin usullar orqali fosh etish borasidagi texnik va tashkiliy ustunlik bevosita tezkor-qidiruv bo'linmalari zimmasida qoladi. Axborot texnologiyalaridan foydalanib sodir etiladigan firibgarlik to'g'risidagi arizalar ko'pincha jinoyat ishini qo'zg'atish uchun yetarli dalillarsiz, faqat moliyaviy zarar haqidagi umumiy ma'lumotlar bilan kelib tushadi. Bunday holatlarda "Tezkor-qidiruv faoliyati to'g'risida"gi Qonunning 15-moddasiga ko'ra, agar jinoyat ishini qo'zg'atish uchun yetarli asoslar bo'lmasa, tezkor-qidiruv faoliyatini amalga oshiruvchi organlarga jinoyatlarni tayyorlash yoki sodir etish alomatlarini to'g'risida ayon bo'lib qolgan ma'lumotlar tezkor-qidiruv tadbirlarini o'tkazish uchun mustaqil asos bo'lib xizmat qiladi (Republic of Uzbekistan, 2012). Demak, axborot texnologiyalaridan foydalanib sodir etiladigan firibgarlik ishlarida hamkorlik jinoyat ishi qo'zg'atilishidan oldin moliyaviy operatsiyalar, IP-manzillar va abonent ma'lumotlari bo'yicha boshlang'ich tezkor tekshiruv bosqichidayoq boshlanadi.

Murakkab ishlarda amaliyotda tergov-tezkor guruh tuzish samarali usul hisoblanadi. Bunda tergovchi, tezkor bo'linma xodimi va kompyuter-texnik mutaxassis birgalikda ishlaydi. Bunday guruh tarkibida tergovchining og'zaki topshiriqlari, ayniqsa, raqamli muhitni ko'zdan kechirish vaqtida alohida ahamiyatga ega bo'lib, ular keyinchalik bayonnomada protsessual jihatdan rasmiylashtiriladi. "Tezkor-qidiruv faoliyati to'g'risida"gi Qonunning 14-moddasiga kiritilgan o'zgartirishlarga ko'ra, tezkor-qidiruv tadbirlari axborot-kommunikatsiya texnologiyalari qo'llangan holda, shu jumladan, kibermakonda va (yoki) uning imkoniyatlaridan foydalanilgan holda o'tkazilishi mumkin, bu esa tezkor bo'linmalarga axborot texnologiyalaridan foydalanib sodir etiladigan firibgarlik ishlarida elektron pochta, messenjer va kripto-tranzaksiyalar bo'yicha yashirin tezkor kuzatuv o'tkazish uchun bevosita huquqiy asos yaratadi (Republic of Uzbekistan, 2012).

Kriptovalyuta orqali sodir etiladigan firibgarlik ishlarida hamkorlikning yana bir muhim shakli – blokcheyn tranzaksiyalari tarmog'i (grafi)ni tahlil qilish bo'yicha maxsus bilimga ega mutaxassislar va tezkor-qidiruv xodimlarining qo'shma ishidir. Xorijiy tadqiqotlarda ko'rsatilganidek, kripto-tranzaksiyalarni klasterlash usullari orqali nomsiz to'lovlar ortidagi shaxslarni aniqlash mumkin (Meiklejohn et al., 2013). Biroq bu ishni odatdagi tergov harakatlari doirasida emas, balki tezkor-qidiruv vositalari va maxsus dasturiy ta'minot yordamida amalga oshirish maqsadga muvofiqdir. Shu bilan birga, tovlamachilik dasturlari – *ransomware* va kriptovalyuta firiblarining iqtisodiy ko'lami tobora ortib borayotgani (Conti et al., 2018) tergov-tezkor hamkorlikni ushbu yo'nalishda institutsional jihatdan mustahkamlashni taqozo etadi.

Tezkor-qidiruv tadbirlari natijasida olingan ma'lumotlar o'z-o'zidan dalil hisoblanmaydi ular faqat Jinoyat-protsessual kodeksida nazarda tutilgan tartibda protsessual harakatlar orqali rasmiylashtirilgandan so'ng dalillar tizimiga kiritiladi. Oliy Sud Plenumining 2018-yil 24-avgustdagi 24-sonli qarorida ta'kidlanganidek, raqamli (elektron) tashuvchi jismlardagi ma'lumotlar mutaxassis ishtirokisiz olib qo'yilsa yoki ko'zdan kechirilsa, bunday dalillar maqbul emas deb topiladi (Supreme Court of the Republic of Uzbekistan, 2018). Demak,

tezkor bo'linma tomonidan operativ tarzda topilgan IP-manzil yoki tranzaksiya ma'lumoti tergovchi tomonidan qonuniy protsessual shaklda ekspertiza xulosasi, so'rovga javob yoki ko'zdan kechirish bayonnomasida "qayta ishlanmaguncha" sud uchun dalil kuchiga ega bo'lmaydi.

Shubhali shaxsni so'roq qilishda "dalillar bilan yuzlashtirish" taktikasi tezkor-qidiruv ma'lumotlari asosida tergovchi tomonidan ishlab chiqilgan savollar majmuasiga tayanadi. Avvalo, umumiy savollar beriladi, so'ngra tezkor yo'l bilan aniqlangan IP-manzil, kripto-hamyon yoki aloqa identifikatori bilan yuzlashtiriladi. Bu yondashuvning samaradorligi to'g'ridan to'g'ri tergovchi va tezkor bo'linma o'rtasidagi ma'lumot almashinuvining o'z vaqtida amalga oshirilishiga bog'liq.

Xorijiy amaliyotda kiberjinoyatlarni, jumladan, axborot texnologiyalaridan foydalanib sodir etiladigan firibgarlikni tergov qilishda turli huquqni muhofaza qiluvchi organlar o'rtasidagi hamkorlik milliy chegaralardan tashqariga chiqadigan murakkab tuzilmani tashkil etadi. Tayvanda 2016-yilda yuz bergan, yevropalik jinoyatchilar tomonidan bank tarmog'iga noqonuniy kirib, millionlab dollar mablag'lar olib chiqilgan voqea bo'yicha o'tkazilgan tadqiqot shuni ko'rsatdiki, milliy va mahalliy huquqni muhofaza qiluvchi organlar o'rtasidagi muvofiqlashtirilgan hamkorlik transmilliy kiberjinoyatga qarshi kurashishning hal qiluvchi omili bo'lib, bunday hamkorlikning yo'qligi yoki "vakolatlar to'qnashuvi" tergovning samarasiz bo'lishiga olib kelishi mumkin (Wang et al., 2020).

Xalqaro miqyosda kiberjinoyatlarni, jumladan, axborot texnologiyalaridan foydalanib sodir etiladigan firibgarlikni tergov qilishda davlatlararo hamkorlikning asosiy huquqiy asosi Yevropa Kengashining 2001-yil 23-noyabrda Budapeshtda imzolash uchun ochilgan va 2004-yil 1-iyulda kuchga kirgan "Kiberjinoyatchilik to'g'risida"gi konvensiyasi (Budapesht konvensiyasi) hisoblanadi. Bu kiberjinoyatchilik va elektron dalillar masalasiga bag'ishlangan birinchi xalqaro shartnomadir (Council of Europe, 2001). 2024-yil holatiga ko'ra unga 75 dan ortiq davlat ishtirokchi bo'lgan. Konvensiyaning 8-moddasi bevosita kompyuter firibgarligini (*computer-related fraud*) jinoiy javobgarlikka tortishni nazarda tutadi. Axborot texnologiyalaridan foydalanib sodir etiladigan firibgarlik ishlarini tergov qilish nuqtayi nazaridan Budapesht konvensiyasining protsessual normalari alohida ahamiyat kasb etadi. Xususan, 16-modda kompyuter ma'lumotlarini tezkor saqlab qolish (*expedited preservation*), 17-modda trafik ma'lumotlarini tezkor saqlash va qisman oshkor etish, 18-modda esa ma'lumotlarni taqdim etish to'g'risidagi buyruq (*production order*) institutlarini belgilaydi. Ushbu mexanizmlar raqamli izlar yo'qolib ketishining oldini olishga qaratilgan bo'lib, mazkur maqolada aniqlangan "raqamli izlarni o'z vaqtida qo'lga kiritish" muammosining xalqaro-huquqiy yechimini ifodalaydi. Bundan tashqari, konvensiyaning 35-moddasi har bir ishtirokchi davlatdan sutkasiga 24 soat, haftasiga 7 kun ishlaydigan aloqa nuqtasini (24/7 tarmog'i) belgilashni talab qiladi. Ushbu tarmoq elektron dalillarni yig'ish va shoshilinch tergov holatlarida davlatlararo bevosita va tezkor yordamni ta'minlaydi.

O'zbekiston Respublikasi hozircha Budapesht konvensiyasiga qo'shilmagan. Bu holat axborot texnologiyalaridan foydalanib sodir etiladigan firibgarlik ishlarida transchegaraviy raqamli dalillarni olishda milliy huquqni muhofaza qiluvchi organlar uchun jiddiy amaliy to'siq yaratadi. Xorijiy aloqa operatorlari, kripto-birjalar va internet-provayderlardan ma'lumot olish ko'p hollarda uzoq muddat talab qiladigan o'zaro huquqiy yordam (MLA) so'rovlari orqali amalga oshiriladi, bu esa raqamli izlar bir necha soat yoki kun ichida yo'qolishi mumkin bo'lgan kiberfiribgarlik ishlarida samarasizdir. Bundan kelib chiqib, milliy tergov-tezkor hamkorlik mexanizmini xalqaro standartlarga muvofiqlashtirish, xususan,

konvensiyaning 16–18- va 35-moddalarida nazarda tutilgan tezkor saqlash va 24/7 aloqa nuqtasi institutlarini milliy qonunchilikka joriy etish yoki shu asosda konvensiyaga qo‘shilish masalasini o‘rganish maqsadga muvofiq.

Shuni ham qayd etish lozimki, 2024-yil 24-dekabrda BMT Bosh Assambleyasi tomonidan qabul qilingan “Kiberjinoyatchilik to‘g‘risida”gi BMT konvensiyasi elektron shakldagi dalillar bilan almashish va davlatlararo hamkorlikni yanada kengaytirishga qaratilgan yangi global huquqiy asos sifatida shakllanmoqda (United Nations, 2024). Fikrimizcha, O‘zbekiston uchun ushbu ikki xalqaro hujjatning Budapesht va BMT konvensiyalarining imkoniyatlarini qiyosiy baholash va milliy manfaatlariga mos integratsiya yo‘lini tanlash dolzarb vazifa hisoblanadi.

Rossiya Federatsiyasi amaliyotida axborot-bank texnologiyalari yordamida sodir etilgan mol-mulkni talon-toraj qilish ishlarini tergov qilishning alohida metodikasi ishlab chiqilgan bo‘lib, unda tergovchi, tezkor-qidiruv bo‘linmasi va bank xavfsizlik xizmati o‘rtasidagi uch tomonlama axborot almashinuvi tizimi tavsiya etiladi: bank tomonidan shubhali tranzaksiya operativ tarzda bloklanadi, tezkor bo‘linma orqali jinoyatchi identifikatorlari aniqlanadi, tergovchi esa bu ma‘lumotlarni protsessual shaklga keltiradi (Gavrilin & Gasparyan, 2021). Mazkur model O‘zbekiston sharoitida ham Markaziy bank va tijorat banklari bilan tezkor-qidiruv organlari o‘rtasidagi elektron ma‘lumot almashinuvi tizimini yo‘lga qo‘yish orqali moslashtirilishi mumkin.

Raqamli dalillar bilan ishlashning umumiy metodologik asoslari xorijiy kriminalistika fanida keng yoritilgan bo‘lib, unga ko‘ra raqamli dalillarni yig‘ish, saqlash va tahlil qilish jarayonida “saqlash va uzatish zanjiri” (*chain of custody*)ga qat’iy rioya etilishi hamda tergov va tezkor-qidiruv bo‘linmalari o‘rtasidagi har bir topshirish-qabul qilish bosqichida nazorat qilinishi lozim (Casey, 2011). Bu talab axborot texnologiyalaridan foydalanib sodir etiladigan firibgarlik ishlarida tezkor bo‘linma tomonidan olingan raqamli ma‘lumotning tergovchiga uzatilishi jarayonini ham qamrab oladi.

Tadqiqot davomida ishlab chiqilgan yondashuvlarning amaliy samaradorligi va haqqoniyligini baholash maqsadida ular xorijiy tadqiqotlar natijalari bilan qiyoslandi. Xususan, ushbu maqolada taklif etilgan tergov-tezkor guruh modeli Tayvan tajribasidagi uch tomonlama (tergov, tezkor bo‘linma, bank xavfsizlik xizmati) hamkorlik modeli (Wang et al., 2020) hamda Rossiya Federatsiyasi amaliyotidagi tergovchi tezkor bo‘linma bank xavfsizlik xizmati o‘rtasidagi uch bosqichli axborot almashinuvi metodikasi (Gavrilin & Gasparyan, 2021) bilan solishtirilganda, mazkur ikki model ham operativ bloklash va identifikatsiyalash bosqichlarida yuqori samaradorlik ko‘rsatgani, biroq har ikkisi ham alohida milliy huquqiy tizim doirasida shakllangani aniqlandi. Shu jihatdan ushbu tadqiqotda taklif etilgan elektron idoralararo topshiriq almashish tizimi mazkur ikki model, ya’ni qog‘ozbozlik va operativlik o‘rtasidagi tafovutni bartaraf etishga qaratilgani bilan farqlanadi. Boshqa tomondan, Kuziyev (2021) va Kuznetsov (2018) tadqiqotlari asosan nazariy-institutsional tahlil metodidan foydalangan bo‘lib, ular hamkorlikning huquqiy tabiatini ochib bergan, biroq amaliy samaradorlik mezonlarini o‘lchash metodikasini taklif qilmagan. Ushbu bo‘shliqni to‘ldirish maqsadida mazkur tadqiqotda amaliy samaradorlik mezonlari sifatida “raqamli izlarning topshiriq berilgan kundan boshlab qonuniy protsessual shaklga keltirilgunga qadar o‘tgan vaqti” ko‘rsatkichidan foydalanish taklif etildi; bu mezon tergov-tezkor guruh shaklidagi hamkorlikning an’anaviy yozma topshiriq usuliga nisbatan qanchalik samarali ekanligini miqdoriy jihatdan baholash imkonini beradi. Taklif etilayotgan tavsiyalarning haqqoniyligi, birinchi navbatda, ularning amaldagi qonunchilik normalari (“Tezkor-qidiruv faoliyati to‘g‘risida”gi Qonunning 11-, 14- va 15-moddalari, Jinoyat-protsessual kodeksining

290-moddasi) bilan uyg'unligiga, ikkinchidan esa xorijiy amaliyotda sinovdan o'tgan modellarga tayanishiga asoslanadi (Republic of Uzbekistan, 2012).

O'tkazilgan tahlil ushbu amaliy muammolarni aniqlashga imkon berdi:

birinchidan, tergovchi va tezkor bo'linma o'rtasidagi axborot almashinuvi ko'pincha qog'oz shaklidagi yozma topshiriqlar orqali amalga oshiriladi, bu esa ushbu turdagi firibgarlik ishlarida tezkor yo'qotilishi mumkin bo'lgan raqamli izlarni o'z vaqtida qo'lga kiritishni qiyinlashtiradi;

ikkinchidan, tergov-tezkor guruhlarini tuzishning yagona, ushbu turdagi firibgarlik ishlariga moslashtirilgan metodikasi mavjud emas;

uchinchidan, kriptovalyuta tranzaksiyalarini tahlil qilish bo'yicha ixtisoslashgan tezkor mutaxassislar zaxirasi yetarli emas.

Ushbu muammolarni bartaraf etish maqsadida quyidagi tavsiyalar ilgari suriladi:

1. Axborot texnologiyalaridan foydalanib sodir etiladigan firibgarlik ishlari bo'yicha tergovchi tezkor bo'linma o'rtasida elektron idoralararo topshiriq almashish tizimini joriy etish;

2. Ichki ishlar organlari tizimida kriptovalyuta, bank-moliya tashkilotlari, aloqa operatorlari va tezkor-qidiruv organlari o'rtasida shubhali tranzaksiyalar bo'yicha operativ axborot almashinuvining standart tartibini belgilash;

3. Tergovchi va tezkor xodimlar uchun kiberjinoyatlar bo'yicha qo'shma malaka oshirish kurslarini joriy etish;

4. Transchegaraviy raqamli dalillarni olish tartibini Budapesht konvensiyasi standartlariga (16-18- va 35-moddalar) muvofiqlashtirish va O'zbekistonning ushbu konvensiyaga qo'shilishi istiqbolini ilmiy jihatdan baholash.

Idoralararo, xususan, tezkor-qidiruv organlari bilan bank-moliya tashkilotlari o'rtasidagi elektron ma'lumot almashish tizimini joriy etishning firibgarlik jinoyatlarining oldini olishga ta'sirini asoslash uchun quyidagi omillarga e'tibor qaratish lozim: birinchidan, shubhali (*frod*) operatsiyalarni real vaqt rejimida bloklash hozircha banklar tomonidan alohida amalga oshirilmogda, biroq bu ma'lumotlar tezkor-qidiruv organlariga operativ tarzda uzatilmasligi jinoyatchi identifikatorlarini (hisob raqami egasi, tranzaksiya IP-manzili) aniqlashni kechiktiradi; ikkinchidan, Rossiya Federatsiyasi tajribasi (Gavrilin & Gasparyan, 2021) shuni ko'rsatadiki, bank tomonidan shubhali tranzaksiyani bloklash va bu haqda tezkor bo'linmaga bir vaqtning o'zida xabar berish mexanizmi joriy etilgan hollarda mablag'larni qaytarish va jinoyatchini aniqlash ko'rsatkichlari sezilarli darajada yuqori bo'lgan; uchinchidan, to'lov tashkilotlari va elektron hukumat tizimlarida kiberxavfsizlikni ta'minlash bo'yicha yagona talablar belgilangani ushbu turdagi elektron almashinuv tizimini joriy etish uchun huquqiy zamin yaratadi. Shu sababli taklif etilayotgan elektron idoralararo topshiriq va ma'lumot almashish tizimi nafaqat tashkiliy, balki huquqiy jihatdan ham asoslangan bo'lib, u firibgarlik jinoyatlari bo'yicha moliyaviy izlarni qo'lga kiritish vaqtini soatlab emas, daqiqalab hisoblanadigan darajaga tushirishga xizmat qiladi.

Bunday chora-tadbirlar O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-noyabrdagi PF-257-sonli Farmonida belgilangan ixtisoslashgan kadrlar tayyorlash tizimini yangilash vazifasiga (President of the Republic of Uzbekistan, 2022) va "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasining kiberxavfsizlikni ta'minlashga doir maqsadlariga (President of the Republic of Uzbekistan, 2020) to'liq mos keladi.

Xulosa

Axborot texnologiyalaridan foydalanib sodir etilgan firibgarlik jinoyatlarini tergov qilishda tergov va tezkor-qidiruv faoliyatining o'zaro hamkorligi an'anaviy jinoyat turlariga

nisbatan sifat jihatidan yangi mazmun kasb etadi. O'tkazilgan tahlil asosida quyidagi xulosalar shakllandi.

Tergov va tezkor-qidiruv faoliyatining o'zaro hamkorligi "Tezkor-qidiruv faoliyati to'g'risida"gi Qonunning 11- va 15-moddalari hamda Jinoyat-protsessual kodeksning 290-moddasida mustahkamlangan yozma topshiriq instituti orqali amalga oshiriladi, biroq ushbu turdagi firibgarlik ishlarining raqamli xususiyati ushbu mexanizmni tezlashtirishni talab qiladi.

Axborot texnologiyalaridan foydalanib sodir etiladigan firibgarlik ishlarida hamkorlik jinoyat ishi qo'zg'atilishidan oldingi bosqichdayoq moliyaviy va texnik izlarni boshlang'ich tezkor tekshirish davrida boshlanadi, bu esa "Tezkor-qidiruv faoliyati to'g'risida"gi Qonunning 15-moddasida nazarda tutilgan mustaqil asoslarga tayanadi. Tergov-tezkor guruh shaklidagi hamkorlik, ayniqsa, raqamli muhitni ko'zdan kechirish va kripto-tranzaksiyalarni tahlil qilish bosqichlarida axborot texnologiyalaridan foydalanib sodir etiladigan firibgarlik ishlarini tergov qilishning eng samarali tashkiliy shakli hisoblanadi. Xorijiy tajriba, xususan, Tayvan amaliyoti ko'p tomonlama (tergov, tezkor bo'linma, bank xavfsizlik xizmati) axborot almashinuvi modelining samaradorligini tasdiqlaydi va bu model O'zbekiston sharoitiga moslashtirilishi mumkin.

Mazkur firibgarlik ishlarida transchegaraviy raqamli dalillarni olishning samarali mexanizmi milliy tergov-tezkor hamkorlikni xalqaro standartlar bilan uyg'unlashtirishni taqozo etadi. Bu borada Budapesht konvensiyasining tezkor saqlash (16–18-moddalar) va 24/7 aloqa institutlari milliy modelning transchegaraviy muqobili bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Yuqorida keltirilgan xulosalardan kelib chiqib, tadqiqot natijalari asosida amaliyotga tatbiq etish uchun quyidagi asosiy takliflar shakllantirildi:

- elektron idoralararo topshiriq almashish tizimini joriy etish; tezkor-qidiruv organlari, bank-moliya tashkilotlari va aloqa operatorlari o'rtasida shubhali tranzaksiyalar bo'yicha operativ axborot almashinuvinin yagona standartini belgilash;
- tergov-tezkor guruh shaklidagi faoliyatni axborot texnologiyalaridan foydalanib sodir etiladigan firibgarlik ishlari uchun majburiy tashkiliy shaklga aylantirish;
- transchegaraviy raqamli dalillarni olish tartibini Budapesht konvensiyasi standartlariga muvofiqlashtirish.

Ushbu huquqiy va tashkiliy takliflarning har biri o'rganishlar natijasida aniqlangan uchta asosiy tizimli muammoni, ya'ni qog'oz ko'rinishidagi idoralararo axborot almashinuvinin sekinligini, yagona normativ-metodik bazaning yo'qligini hamda tegishli ixtisoslashtirilgan kadrlar yetishmovchiligini bartaraf etishga va huquqni qo'llash amaliyotini muvofiqlashtirishga qaratilgan.

REFERENCES

Baylo, A. Yu. (2008). *Vzaimodeystvie sledovatelya i organa, osushchestvlyayushchego operativno-rozysknuyu deyatelnost, pri vyyavlenii i rassledovanii moshennichestva v sfere potrebitelskogo kreditovaniya* [Interaction between the investigator and the body carrying out operational-search activity in detecting and investigating consumer-lending fraud]. *Bulletin of Criminology*, 3(27), 71–76.

Casey, E. (2011). *Digital evidence and computer crime: Forensic science, computers and the Internet* (3rd ed.). Academic Press.

Conti, M., Gangwal, A., & Ruj, S. (2018). On the economic significance of ransomware campaigns: A Bitcoin transactions perspective. *Computers & Security*, 79, 162–189. <https://doi.org/10.1016/j.cose.2018.08.008>

Council of Europe. (2001, November 23). *Convention on Cybercrime (Budapest Convention; ETS No. 185)*. <https://www.coe.int/en/web/cybercrime/the-budapest-convention>

Gavrilin, Yu. V., & Gasparyan, G. Z. (2021). *Rassledovanie khishcheniy denezhnykh sredstv, sovershennykh s ispolzovaniem informatsionnykh bankovskikh tekhnologiy* [Investigation of embezzlement of funds committed using information banking technologies]. Academy of Management of the Ministry of Internal Affairs of Russia.

Gazeta.uz. (2025, March 3). *O'zbekistonda jinoyatlar soni 2024-yilda 27 foizga, 5 yilda esa 113 foizga oshdi* [The number of crimes in Uzbekistan increased by 27 percent in 2024 and by 113 percent over 5 years]. <https://www.gazeta.uz/oz/2025/03/03/crime-stats/>

Kuziyev, A. (2021). Tezkor-qidiruv faoliyatini amalga oshiruvchi organlar va tergov bo'linmalari o'rtasidagi o'zaro hamkorlikning yangi tendensiyalari [New trends in cooperation between operational-search bodies and investigative units]. *Lawyer Newsletter*, 1(6), 116–124.

Kuznetsov, A. V. (2018). Vzaimodeystvie sledovateley i sotrudnikov operativno-razysknykh podrazdeleniy pri raskrytii i rassledovanii prestupleniy na pervonachalnom etape [Interaction between investigators and detective squad employees when detecting and investigating crimes at the initial stage]. *Theory and Practice of Social Development*, (5), 136–138.

Meiklejohn, S., Pomarole, M., Jordan, G., Levchenko, K., McCoy, D., Voelker, G. M., & Savage, S. (2013). *A fistful of Bitcoins: Characterizing payments among men with no names*. In *Proceedings of the 2013 ACM Internet Measurement Conference (IMC)* (pp. 127–140). Association for Computing Machinery. <https://doi.org/10.1145/2504730.2504747>

Ministry of Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan. (2025, May 7). *Kiberjinoyatlarni jilovlash orqali xavfsiz kibermakon yaratamiz* [Combating cybercrime to create a secure cyberspace]. <https://gov.uz/oz/iiv/news/view/52319>

National Statistics Committee of the Republic of Uzbekistan. (2026, April 22). *Ro'yxatga olingan firibgarlik jinoyatlari soni (jami)* [Number of registered fraud crimes (total)]. SIAT. <https://siat.stat.uz/data/901/?lang=uz>

President of the Republic of Uzbekistan. (2020, October 5). *On approval of the strategy "Digital Uzbekistan — 2030" and measures for its effective implementation (Decree No. DP-6079)*. Lex.uz. <https://lex.uz/docs/-5030957>

President of the Republic of Uzbekistan. (2022, November 28). *On the introduction of a qualitatively new system for training qualified personnel in the field of crime investigation (Decree No. DP-257)*. Lex.uz. <https://lex.uz/docs/-6299077>

President of the Republic of Uzbekistan. (2025, April 30). *On measures aimed at further strengthening efforts to combat crimes committed using information technologies (Resolution No. RP-153)*. Lex.uz. <https://lex.uz/uz/docs/-7511145>

Republic of Uzbekistan. (1994, September 22). *Criminal Procedure Code of the Republic of Uzbekistan*. Lex.uz. <https://lex.uz/docs/-111460>

Republic of Uzbekistan. (2012). *On operational investigative activity (Law No. LRU-344)*. Lex.uz. <https://lex.uz/docs/-2107763>

Republic of Uzbekistan. (2024, September 20). *On amendments and additions to certain legislative acts of the Republic of Uzbekistan in connection with the improvement of legislation in the field of cybersecurity (Law No. LRU-964)*. Lex.uz. <https://lex.uz/docs/-7108720>

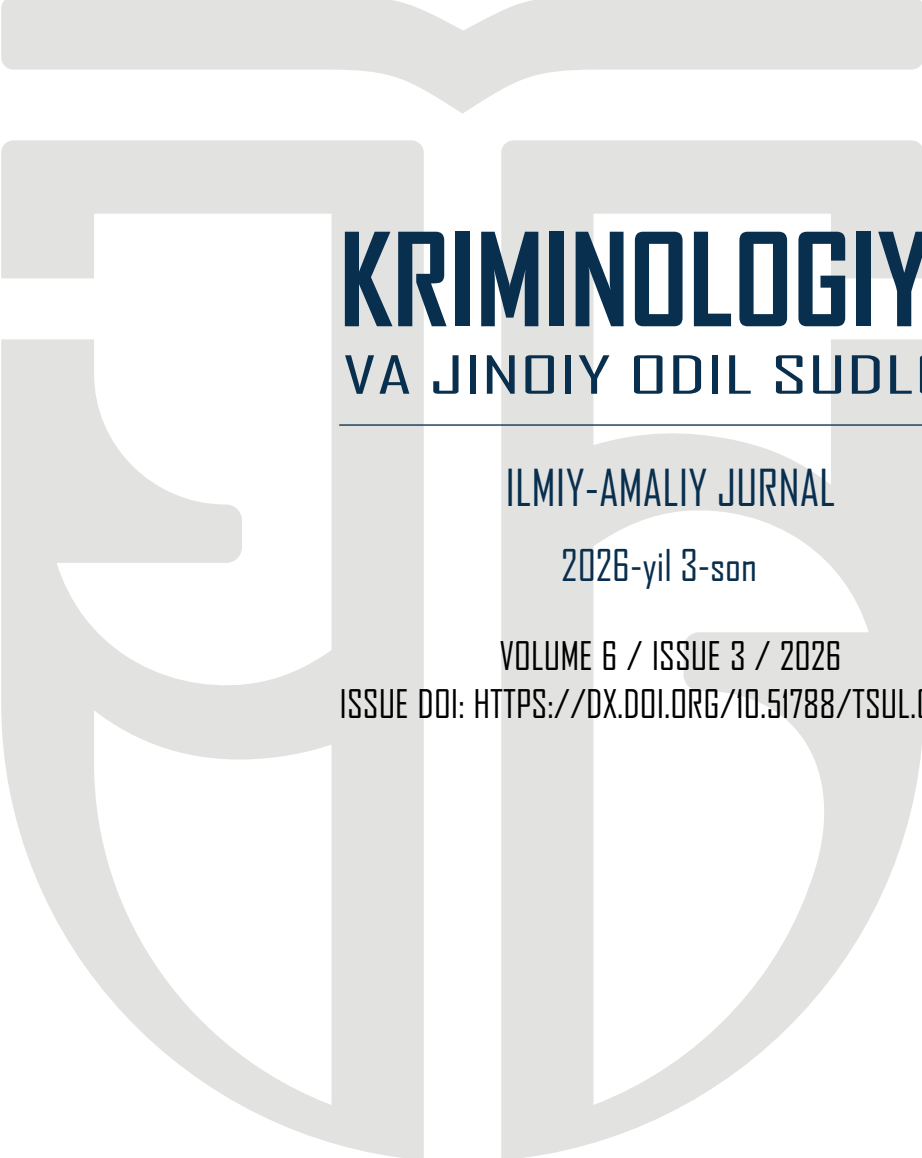
Spot. (2024) Cybercrime Center of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan. (2025). *2024-yilda O'zbekistonda kiberjinoiyatlar 9,1 barobarga oshgani haqida ma'lumot* [Information on the 9.1-fold increase in cybercrime in Uzbekistan in 2024]. Spot.uz. <https://www.spot.uz/oz/2025/05/29/cybercrime>

State Security Service of the Republic of Uzbekistan. (2023, September 22). *On approval of the regulation on the procedure for assessing the level of cybersecurity assurance (Order No. 3458)*. https://static.norma.uz/doc/doc_8/3458.pdf

Supreme Court of the Republic of Uzbekistan. (2018, August 24). *On some issues of the application of the norms of criminal procedural law regarding the admissibility of evidence (Resolution No. 24)*. Lex.uz. <https://lex.uz/docs/-3895986>

United Nations. (2024, December 24). *United Nations Convention against Cybercrime*. United Nations Office on Drugs and Crime. <https://www.unodc.org/unodc/en/cybercrime/convention/home.html>

Wang, S.-Y. K., Hsieh, M.-L., Chang, C. K.-M., Jiang, P.-S., & Dallier, D. J. (2020). Collaboration between law enforcement agencies in combating cybercrime: Implications of a Taiwanese case study about ATM hacking. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 64(16), 1687–1706. <https://doi.org/10.1177/0306624X20952391>

KRIMINOLOGIYA VA JINOIY ODIL SUDLOV

ILMIY-AMALIY JURNAL

2026-yil 3-son

VOLUME 6 / ISSUE 3 / 2026

ISSUE DOI: [HTTPS://DX.DOI.ORG/10.51788/TSUL.CCJ.63](https://dx.doi.org/10.51788/TSUL.CCJ.63)